

Anaxagorás

Testimonia DK 59 A

A 1 = Diogenés Laertios II, 6-15 (*pracovní verze s použitím překladu Antonína Koláře, Pelhřimov 1995*)

(6) Anaxagorás, syn Hégésibúlův nebo Eubúlův, pocházel z Klazomen. Byl posluchačem Anaximenovým a první postavil k látce rozum. Svůj příjemně a duchaplně složený spis začíná takto: „Všechny věci byly pohromadě“ (viz B 1); potom přišel rozum [mysl, intelekt] a uspořádal je. Proto byl Anaxagorás taky nazýván „Rozum“. Např. Tímón o něm takto mluví v *Posměšcích* (fr. 24 D.):

Někde též říkají, Anaxagorás statečný rek je
Rozum, neboť sám jistě má rozum, jenž náhle se vzbudiv,
všechno vespolek spojil, co dříve zmateno bylo.

Vynikal urozeností a bohatstvím, ale též velkodušností, neboť majetek po otci postoupil svým příbuzným. (7) Když mu totiž vytýkali, že se o něj nestará, odvětil: „Proč se tedy o něj nestaráte vy?“ Nakonec se jej vzdal a věnoval se pozorování přírodních jevů, nestaraje se o věci veřejné. Když mu kdosi řekl: „Což ti nic nezáleží na vlasti?“, odpověděl: „Zmlkni, mně přece na mé vlasti velice záleží“ – a ukázal přitom na nebe.

Za přechodu Xerxova (480 před n. l.) mu prý bylo dvacet let a celkem žil 72 let. Podle Apollodórovy *Kroniky* se narodil v 70. olympiádě (500 až 497 před n. l.) a zemřel v 1. roce 88. olympiády (428 nebo 427 před n. l.). Filosofii se začal zabývat v Athénách, když mu bylo dvacet let, za archonátu Kalliova (456 před n. l.) [pokud by však v rozporu s jinými zprávami měl Anaxagorás přijít do Athén už ve dvaceti letech, tak asi za archonátu Kalliadova, 480 před n. l.], jak praví Démétrios Faléřský v *Soupise archontů* – a strávil tam prý třicet let.

(8) Slunce považoval za kus žhavého kovu, většího než Peloponnés. Jiní to však připisují Tantalovi. Na Měsíci prý jsou obydlí, vrchy a údolí. Principem všeho jsou stejnorodé podíly: jako je totiž zlato sestaveno ze zlatého prachu (viz A 41), tak je veškerenstvo složeno z maličkých stejnorodých těl. A principem pohybu je mysl. Ta z těl, která jsou těžká, zaujímají spodní místo, například země; ta, která jsou lehká, se drží nahoře, jako třeba oheň; voda a vzduch pak mezi nimi. Tak přece moře spočívá na zemi, která je plochá, když se [z ní] díky Slunci vypařila vlhkost.

(9) Hvězdy byly původně poutány jakoby na klenbě tak, že pól byl viditelný pořád jako její vrchol [kolmo nad zemí], později však získal sklon. Mléčná dráha je prý shromáždění světla hvězd, neosvětlených Sluncem [rpk čtení: odraz slunečního světla od neosvětlených hvězd]. Komety jsou umožněny setkáním záře bloudících [hvězd]. Meteory jsou jiskry vymršťované vzduchem (viz Xenofanés A 44). Vítr vzniká, když je vzduch zjemněn působením Slunce. Blesky zase tehdy, když se srážejí mraky; zemětřesení pronikáním vzduchu do země. Živé bytosti povstaly z vlhka, tepla a něčeho zemitého, poté vznikají ze sebe navzájem – a to tak, že samci z pravých částí, samice pak z levých.

(10) Říká se, že předpověděl pád kamenného meteoritu, k němuž došlo u Kozích říček; prý o něm řekl, že má spadnout ze Slunce. Proto taky Euripidés, který byl jeho žákem, nazval ve své tragédii *Faethón* Slunce „zlatou hroudou“. Když prý přišel do Olympie, usedl v koženém plášti, jako kdyby mělo pršet – a stalo se tak. Když se ho kdosi ptal, zda hory v Lampsaku někdy budou mořem, odpověděl prý: „Pokud k tomu nebude chybět čas.“ Když se ho jednou ptali, k čemu se zrodil, odpověděl: „Ke spatření Slunce, Měsíce a nebe.“ Když mu kdosi řekl: „Byl jsi zbaven společnosti Athéňanů“, odpověděl: „Ne já jejich, ale oni mé.“ {Když spatřil náhrobek Mausólův, pravil: „Nákladný hrob je obrazem majetku, proměněného v kámen.“} (stavba je ovšem až z roku 353 před n. l.)

(11) Když kdosi těžce nesl, že má zemřít v cizí zemi, řeku mu: „Odevšad je sestup do Hádu stejný.“ Zdá se, jak praví Favorínos v *Rozmanitých příbězích*, že jako první prohlásil, že Homérovy básně pojednávají o zdatnosti a spravedlnosti; takovým výkladem se obšírněji zabýval Métrodóros z Lampsaku, jenž byl jeho známý a první studoval tohoto básníka z přídozpytného hlediska. Anaxagorás byl také první, kdo vydal sepsanou knihu. Silénos v první knize *Dějín* (cca -100) tvrdí, že za Démylova archonátu [*Démontiónova?* -470] spadl z nebe kámen (12) a že Anaxagorás říkal, že celé nebe sestává z kamenů. Ty se udržují [na svých místech] prudkým otáčivým pohybem a spadnou, když se tento pohyb zvolní.

O soudu nad ním se říkají různé věci. Sótión v *Nástupnictvích filosofů* tvrdí, že jej Kleón zažaloval z bezbožnosti (*asebeia*), protože prohlásil Slunce za žhavou hroudu; byl odsouzen k pokutě pěti talentů a k vyhnanství - poté, co jej obhajoval Periklés, jeho žák. Satyros ale v *Životech* vykládá, že žalobu podal Thúkýdidés, politický odpůrce Perikleův, a to ne pouze z bezbožnosti, nýbrž i z médismu (*poperštění*), a že byl v nepřítomnosti odsouzen k smrti.

(13) Když mu současně oznámili dvě zprávy, o jeho odsouzení a o úmrtí jeho synů, řekl prý o svém odsouzení, že „ony soudce i mne přirozenost už dávno odsoudila,“ – a o svých dětech: „Věděl jsem, že jsem je zplodil smrtelné.“ Někteří však druhý výrok připisují Solónovi, jiní

Xenofóntovi, ale Démétrios Falérský ve spise *O stáří* tvrdí, že Anaxagorás pochoval své syny vlastníma rukama. Hermippos pak v *Životech* praví, že byl zavřen ve vězení a měl zemřít. Periklés ale předstoupil před shromáždění a tázal se, zda mají něco, z čeho by jej obvinili co do jeho způsobu života. Když pak nic neodpovídali, pravil: „I já jsem přece jeho žákem! Neusmrcujte toho člověka, když jste podníceni pomluvami, ale poslechněte mě a propusťte ho!“ A propustili jej, on však nesnesl tu svévůli a sám odešel.

(14) Hierónymos zase v druhé knize *Roztroušených poznámek* tvrdí, že Periklés jej předvedl před soud tak zničeného a vyhublého nemocí, že byl propuštěn spíš ze soucitu než rozsudkem. Tolik tedy o soudu nad ním. Říkalo se snad také, že měl nepřátelský vztah k Démokritovi, kterého prý nepustil ke společnému hovoru (viz IX, 34-35). Nakonec se odstěhoval do Lampsaku a tam zemřel. Když se ho předáci obce ptali, jaké je jeho poslední přání, řekl prý, aby si děti mohly každý rok hrát v tom měsíci, kdy zemře. Tento zvyk se zachovává ještě i nyní.

(15) Když zemřel, pochovali jej Lampsáčtí se všemi poctami a na hrob mu dali nápis:

Anaxagorás, k cíli jenž pravdy pronikl nejbliž
o řádu nebeském, tady na věky uložen jest.

Je i náš epigram na něho:

Slunce prohlásil za rozžhavený kus kovu
Anaxagorás, a proto mu byla souzena smrt.
Před ní jej přítel Periklés zachránil sice, však přece
života muž ten se zbavil, tak jemnou moudrostí slul.

Byli též tři jiní Anaxagorové, z nichž jeden byl řečník směru Ísokratova, druhý byl sochař, jehož vzpomíná Antigonos, třetí gramatik, žák Zénodotův.

A 2 = Harpokration Gramm., *Lexicon in decem oratores Atticos*; p. 33 Dindorf

Sofista Anaxagorás z Klazomen, syn Hégésibúlův, žák Anaximena z Mílétu. Byl zván „Rozum“, jelikož pravil, že všechno střeží látka a rozum (*nús*, mysl, intelekt). Také řekl, že Slunce je kus ohnivě žhavého železa.

A 3 = *Súda*, s. v. *Anaxagoras*

Sofista Anaxagorás z Klazomen, syn Hégésibúlův. Byl zván „Rozum“, jelikož pravil, že všechno střeží látka a rozum (*nús*, mysl, intelekt). Také řekl, že Slunce je kus rozžhaveného kovu, to jest ohnivý kámen. Na Perikleovu radu utekl z Athén a přišel do Lampsaku, kde asketicky skončil život. Odešel, když mu bylo 70 let. Athénané jej uvrhli do vězení proto, že

verze 30. 6. 2014

zaváděl jakési nové mínění o bohu. Říká se, že když byl Anaxagorás v Olympii, přišel na stadion v kožichu v době, kdy nikdo nečekal déšť, protože předpověděl liják, který také nastal. Předpověděl i mnoho jiných věcí.

Byl z Klazomen, svoje myšlenky přednášel stádům [ovcí] a velbloudům. Apollónios z Tyany o něm řekl, že filosofoval spíše pro ovce než pro lidi. Kratés z Théb však (...), že se nehodí ani ovcím, ani lidem.

A 4 /1 = Kyrillos Alex., *Contra Julianum* I; p. 12b

Říká se, že v sedmdesáté olympiádě [začínala r. 500 př. n. l.] se narodili Démokritos [asi omyl] a Anaxagorás – oba dva byli filosofové přírody – a také Hérakleitos, zvaný Temný.

A 4 /2 = Eusebios (Hier). a. Abr. 1557 [Ol. 80, 1 = 460]

Prvního roku 80. olympiády (460 př. n. l.): Zemřel Anaxagorás. [Omyl! Možná je oprava na rok jeho akmé.]

A 4a = Marm. Par. ep. 60 (F GrHist. 239 A 60; II, 1000, 22)

Před 179 lety Eurípides poprvé zvítězil s tragédií, když mu bylo 44 let, za athénského archonta Difila [roku 442 nebo 441 před n. l.]. Vedle Eurípida tehdy žili také Sókratés a Anaxagorás.

A 5 /1 = Diogenés Laertios, *Vitae philosophorum* IX, 41 (= Démokritos A 1, 41)

Pokud jde o čas Démokritova života, byl mladý, když Anaxagorás byl už starý, jak sám říká v *Malém uspořádání*, byl o 40 let mladší než on. Říká také, že *Malé uspořádání* sepsal 730 let po dobytí Ília.

A 5 /2 = Diogenés Laertios, *Vitae philosophorum* IX, 34-35 (= Démokritos A 1, 34-35)

Později se Démokritos sblížil s Leukippem a podle některých také s Anaxagorou, byl o 40 let mladší než on. Favorínos však v *Rozmanitých příbězích* tvrdí, že Démokritos o Anaxagorovi říkal, že jeho názory o Slunci a Měsíci nejsou jeho vlastní, ale staré, že si je Anaxagorás přivlastnil. (35) Prý také tupil jeho názory o uspořádání světa a o myslí, měl k němu špatný vztah, protože jej prý nepřijal za žáka. Jak ho tedy mohl poslouchat, jak se někteří domnívají?

A 6 /1 = Filostratos, *Vita Apollonii* II, 5; p. 46, 22 Kayser

Opravdu jsem si myslel, že sestoupím [z Kavkazu] moudřejší, protože jsem slyšel, Apollónie, že Anaxagorás z Klazomen pozoroval nebeské věci z hory Mimás v Iónii, Thalés z Mílétu zase z nedaleké Mykaly.

A 6 /2 = Filostratos, Vita Apollonii I, 2; p. 3, 6 Kayser

Kdo neví, že Anaxagorás přišel v Olympii na stadion v kožichu v době, kdy nikdo nečekal déšť, protože předpověděl liják? Kdo neví, že předpověděl, že spadne dům, a nemýlil se, on totiž spadl? Kdo neví, že mluvil pravdu, když předpověděl, že za dne nastane noc – a že u Kozích řek budou z nebe padat kameny?

A 7 /1 = Strabón, Geographica XIV; p. 645

Anaxagorás z Klazomen byl vznešený muž a filosof přírody (*fysikos*), žák Anaximena z Mílétu, učitel přírodního filosofa Archeláa a básníka Eurípida.

A 7 /2 = Eusebios, Praeparatio evangelica X, 14, 13

Archeláos v Lampsaku následoval Anaxagorovu školu.

A 7 /3 = Kléméns Alex., Stromata I, 63

Na Thaléta navázal Anaximandros z Mílétu, syn Praxidama, na něho zase Anaximénés z Mílétu, syn Eurystrata, a dále Anaxagorás z Klazomen, syn Hégésibúla. Anaxagorás přenesl toto studium z Iónie do Athén. Po něm následuje Archeláos, jehož posluchačem byl Sókratés.

A 7 /4 = Pseudo-Galénos, De historia philosophica 3 Diels (Dox. 599)

Anaximandros připravil Anaximena, aby se stal učitelem Anaxagory, který opustil Míléto, odešel do Athén a podnítil k filosofii prvního Athéňana, Archeláa.

A 8 = Simplikios, In Physica 25, 19

Empedoklés z Akragantu se nenarodil o mnoho dříve než Anaxagorás.

A 9 = Proklos, Ad Eucl. p. 65, 21 Friedlein (= Oinopidés A 1)

Po něm [Pýthagorovi] ukázali mnohé geometrické věci Anaxagorás z Klazomen a Oinopidés z Chiu, který je o málo mladší než Anaxagorás.

A 10 /1 = Kedrénos Georgios, Compendium historiaurum I, 165, 18 Bekk.

Jak totiž vyprávějí Řekové, Ferekýdés ze Syru, Pýthagorás ze Samu, Anaxagorás z Klazomen a Platón z Athén tam [k Egypt'ánům] cestovali v naději, že se od nich naučí přesnější teologii a přírodní filosofii z nich. [falsum]

A 10 /2 = Ammianus Marcellinus XXII, 16, 22

Podle [tajného egyptského učení] Anaxagorás předpovídal, že z nebe budou padat kameny, a ohmatávaje studniční bláto, předpověděl budoucí zemětřesení.

A 11 /1 = Marm. Par. ep. 57 (F GrHist. 239 A 57; II, 1000)

Před 205 lety, za athénské archonta Theagenida [468 / 467 př. n. l.], spadl kámen u Kozích řek a básník Simónidés zemřel ve věku 90 let.

A 11 /2 = Plinius, Naturalis historia II, 149

Řekové chválí Anaxagoru z Klazomen, že 2. roku 78. olympiády předpověděl na základě znalosti nebes, který den spadne kámen směrem od Slunce, což se stalo za dne v části Thrákie u Kozích říček. Tento kámen veliký jako vůz, celý opálený, se ukazuje podnes; tehdy právě zářila v noci kometa. Věří-li kdo této Anaxagorově předpovědi, měl by doznat, že je od učence zázračnější rozřešit smysl přírody, a říci, zda je Slunce z kamene, či zda vůbec je na něm kámen. Kameny padaly nepochybně častěji. (150) Na cvičišti v Abýdu je uctíván i menší kámen, jehož pád na zem Anaxagorás předpověděl.

A 11 /3 = Eusebios, Chron.

Kámen z nebe spadl do Kozi řeky roku 1551 po Abrahámovi (3. rok 78. olympiády, = 466 před n. l.).

A 12 = Plútarchos, Lysander 12 (zčásti podle překl. R. Mertlíka)

Jiní zase uvádějí, že tuto porážku zvěstoval pád kamene [meteoritu]. Jak se totiž většina domnívá, spadl u Kozích řek z nebe obrovský kámen. (12,2) Ukazuje se tam ještě i nyní a Chersonésané jej mají v posvátné úctě. Také Anaxagorás prý předpověděl, že se jedno z těles upevněných na nebi vlivem nějakého kolísání nebo otřesu utrhne a spadne dolů. Žádná z hvězd prý také nezůstane na tom místě, kde vznikla, neboť hvězdy jsou z kamene a jsou těžké, září prý jenom díky odporu a kroužení aithéru; jsou vlečeny silou, přičemž jsou tlačeny dohromady vírem a napětím otáčení, stejně byly i zpočátku zadržovány od pádu sem, když se studené a těžké [části] odlučovaly od celku.

(12,3) Pravděpodobnější než toto mínění je však názor, který vyslovili jiní, že padající hvězdy nejsou proudem nebo vpádem ohně aithéru, pohasínajícího ve vzduchu hned při svém zážehu; ani vzplanutím a rozsvícením vzduchu hromadně uvolněného v horním prostoru; ale že jde o vržení a pád nebeských těles, která polevením jakéhosi napětí a obratem pohybu vybočují [ze své dráhy] a padají dolů, ne však do obydlených míst na Zemi, nýbrž většinou do širého moře mimo ně, a proto unikají pozornosti.

(12,4) Pro Anaxagorovu nauku pak svědčí i Dainachos ve svém spise O zbožnosti, kde vypráví, že před pádem kamene [meteoritu] bylo na nebi po 75 dní nepřetržitě vidět obrovské ohnivé těleso, jakoby ohnivý oblak, které nesetrvávalo v klidu, nýbrž pohybovalo se v různých křivkách sem tam, takže vlivem prudkého a křivolakého pohybu se odlamovaly ohnivé úlomky a odletovaly na všechny strany, právě jako padající hvězdy.

(12,5) Když pak [to těleso] konečně spadlo v oné krajině a její obyvatelé se vzpamatovali ze strachu i úžasu a seběhli se, nemohli [už] spatřit žádný účinek nebo stopu tak velikého ohně, nýbrž jen ležící kámen, sice veliký, ale v porovnání s oním obrovským ohnivým objemem zcela nepatrný. Že posluchačům Dainacha je třeba opatrnosti, je zřejmé.

(12,6) Je-li však toto vyprávění pravdivé, pak je jím úplně vyvrácený výklad těch, kteří tvrdí, že z nějakého vrcholu hory byla vanutím za bouře utržena skála (...) a když bouře ustoupila a víření polevilo, byla vyvržena a spadla.

A 13 /1 = Plútarchos, Pericles 16 (překl. R. Mertlík)

Celé toto [Perikleovo] přesné hospodaření vedl jeden otrok jménem Euangelos. Měl k tomu nadání jako nikdo jiný, nebo ho Periklés k ekonomii připravil. To bylo přímo v protikladu s šikovností Anaxagory, neboť ten ve svém nadšení a velkomyslnosti zanedbával dům a neobdělanou půdu nechal na pastvu ovcím.

A 13 /2 = Platón, Hippias maior 283a

(...) Neboť dřívější lidé se vyznačovali podle tvé řeči velikou nevědomostí. S Anaxagorou se prý stalo právě naopak než s vámi: Bylo mu totiž odkázáno velké dědictví, ale on se o ně nestaral a o všechno přišel, tak nerozumně prý mudroval. (...) Uvádíš, jak se mi zdá, pěkný důkaz o moudrosti nynější doby, že moudrý muž má být moudrý nejvíce sám pro sebe.

A 14 = Tertullianus, Apologia 46

Jestliže porovnáme [pohany a křesťany] pokud jde o důvěryhodnost: Anaxagorás hostům odmítl vydat svěřenou věc, křesťan je považovaný za důvěryhodného i mimo [i u nekřesťanů].

A 15 /1 = Platón, Phaedrus 269e-270a

Sókratés: Skoro se zdá, můj milý, že Periklés se právem osvědčil jako nejdokonalejší ze všech v rétorice.

Faidros: Pročpak?

Sókratés: Ke všem velkým dovednostem je zapotřebí výřečnost a k oblakům hledící zkoumání o přírodě; neboť odtamtud odněkud, jak se zdá, do nich vchází ta povýšenost mysli a všestranná účinnost. To si Periklés osvojil navíc ke svému přirozenému nadání. Stalo se to, myslím, tím, že se setkal s Anaxagorou, který byl právě takový, tu se naplnil meteorologií a přišel na povahu mysli i rozumu, o nichž přece Anaxagorás nadělal tolik řečí, a zavlekl odtud do řečnického umění vše, co k němu bylo prospěšné.

A 15 /2 = Ísokratés XV, 235

Periklés byl žákem dvou mužů: Anaxagory z Klazomen a Dámóna, který byl v oněch časech považovaný za nejrozvážnějšího z krajanů.

A 15 /3 = Plútarchos, Pericles 4

Nejvíce se však Periklés stýkal s Anaxagorou z Klazomen. Ten ho nejvíce naučil důstojnému vystupování a vážnému chápání politického vedení, a celkově povznesl jeho povahu na vysokou úroveň. Lidé říkali Anaxagorovi „Rozum“, a to buď proto, že se obdivovali jeho velké bystrosti při výkladu přírody a výjimečnému nahlížení [skutečnosti], nebo proto, že jako první uznal za princip uspořádání veškerenstva nikoli náhodu či nutnost, nýbrž čistý a nesmíšený rozum, který ze směsi všeho navzájem vyloučil stejnorodé podíly (*homoiomerie*).

A 15 /4 = Cicero, De oratore III, 138

Periklea nevyučoval žádný takový učitel řečnictví, který učí štěkat do klepsydry, ale jak nám bylo řečeno, Anaxagorás z Klazomen.

A 16 = Plútarchos, Pericles 6 (v závislosti na překladu R. Mertlíka)

Říká se, že jednou přinesli Perikleovi z venkovského statku hlavu jednorohého berana. Když věštec Lampón spatřil silný a pevný roh, vyrůstající uprostřed čela, prohlásil, že z obou

předáků hlavních politických stran ve městě, Thúkydida a Periklea, zvítězí ten, jemuž se toto znamení ukázalo. Když však Anaxagorás rozpoltil lebku, ukázal, že mozek zvířete nevyplňuje její spodní část, nýbrž se táhne ve tvaru podlouhlého vejce z celé dutiny k tomu místu, kde nasedá začátek rohu. Tenkrát se všichni obdivovali Anaxagorovi, ale po krátkém čase zase Lampónovi, když totiž Thúkydidés podlehl a všechna moc ve státě přešla na Periklea.

A 17 /1 = Plútarchos, Pericles 32 (podle př. R. Mertlíka)

Za těch časů [začátkem peloponéské války] pak (...) také Diopeithés podal návrh, aby byli obžalováni ti, kteří neuznávají božské věci nebo vyučují řeči o nadzemských věcech, neboť se pokoušel prostřednictvím Anaxagory uvalit podezření na Periklea. (...) Anaxagorás byl pak ze strachu odeslán z města.

A 17 /2 = Diodóros, Bibliotheca historica XII, 39, 2

Kromě toho [Perikleovi nepřátelé] také udali sofistu Anaxagoru, který byl učitelem Periklea, jako neuctivého k bohům.

A 18 = Plútarchos, Nicias 23 (př. V. Bahník)

První, kdo mnohem jasněji než všichni ostatní – a velmi odvážně – podal napsaný výklad o osvětlení i stínu Měsíce, byl přece Anaxagorás. Nebyl to dávný autor, ani výklad slavný, nýbrž ještě zakázaný, seznamovali se s ním opatrně a důvěrně jen jednotlivci. Tenkrát totiž nesnášeli ty, kdo zkoumají přírodu, a takzvané meteórolaschy [ty, kdo se zabývají vznášejícími se věcmi; hvězdáře], protože prý neuznávají božské působení a místo toho mluví o nerozumných příčinách, neprobádaných silách a o nutných důsledcích. Prótagorás byl dokonce vyhnán, Anaxagorás byl uvězněn a jen s potížemi se ho Perikleovi podařilo osvobodit.

A 19 /1 = Josephus Flavius, Contra Apionem II, 265

Anaxagorás byl z Klazomen, avšak zatímco Athéňané považují Slunce za boha, on o něm říkal, že je rozžhavený mlýnský kámen. Odsoudili ho k smrti převahou několika hlasovacích kamínků.

A 19 /2 = Olympiodóros, In Meteorogica p. 17, 19 Stüve

Samy hvězdy jsou ohnivé, tak Anaxagorás nazýval i Slunce žhavou hroudou, pro nesmírný žár. Žhavá hrouda (*mydros*) je totiž rozžhavené železo. Proto byl také Anaxagorás od

Athéňanů ostrakizován, že řekl něco tak smělého. Později však byl díky Perikleově výmluvnosti propuštěn, Periklés byl totiž posluchačem Anaxagory.

A 20 = Filodémos, *Rhetorica* II, 180 Sudh. fr. 7

Když byl nějaký Kleónův [?] otrok bičován, připomněl soudcům Anaxagoru a Pýthagoru, na kterého podal Kylón z Krotónu žalobu, vyhnal jej z obce a shromáždění jeho žáků vypálil.

A 20a = Schol. Pindar. *Olymp.* (scholia vetera) I, 91, 23; 38, 6 Drachmann

(...) O Slunci fyzikové řekli, že je to kámen. A Eurípidés, který byl Anaxagorovým žákem, řekl v těchto úvodních verších (Eurípidés, *Orestes* 4-7), že je to skála:

Vždyť šťastný Tantalos, prý vlastní Diův syn,
 (tím božské osudy já nechci hanobit)
 teď visí ve vzduchu a odpykává trest
 a strach má ze skály, jež tkví mu nad hlavou.

A na jiném místě o kamenu znovu promluvil těmito slovy (Eurípidés, *Orestes* 982-984):
 „Kéž se dostaneme ke skále visící na zlatých řetězech mezi nebem a Zemí, hroudě z Olympu.“

[V básnickém překladu F. Stiebitze:]

Kéž se k hroudě dostaneme,
 jež na zlatých řetězech
 vprostřed mezi nebem, Zemí
 visí dolů z Olympu.

A 20a cfr = Scholia in Euripidem, *Orest.* (scholia vetera) 982,7 Schwartz
 Eurípidés, který byl Anaxagorovým žákem, říká, že Slunce je žhavá hrouda.

A 20b = Theol. *Arithm.* 6, 18 de Falco

A Eurípidés jakožto Anaxagorův žák takto připomíná Zemi:

Moudří smrtelníci tě pokládají za Hestii.

A 20b cfr = Eurípidés, fr. 944:

A matka Země: Moudří smrtelníci tě nazývají Hestií, trvajícím v aithéru.

A 20c /1= Satyros, *Vita Euripidis* (Ox. P. IX n. 1176) 37, 1, 22; p. 139 Hunt

Anaxagoru přece daimonsky obdivoval přiro...

A 20c /2 = Eurípidés fr. 912 = Satyros, Vita Euripidis (P. Oxy. 9.1176) 37, 3, 9

Tobě, vládci všech, nesu zelenou ratolest
a obětní kaši, ať se Zeus nebo Hádés
nazýváš.

[Eurípidés] zcela přesně shrnul Anaxagorovo uspořádání světa třemi [verši]. A jinde váhá, kdo vládne nebeským věcem (Eurípidés, *Trójanky* 886):

Die, ať jsi nutnost přírody, nebo mysl smrtelníků, [vzývám tě!]...

Viz Kritiás B 19 = Kléméns Alex., Stromata V, 114,2-3 (zčásti podle př. Matyáše Havrdy):

V dramatu *Peirithoos* týž autor [Eurípidés] přednáší (Eurípidés fr 593 Nauck):

Tebe, přirozeně svébytného, který v aithérném
rhymbu přirozenost všech [věcí] prolétáš,
zatímco ve stálém tanci kruhovém
střídá se světlo se šerem
třpytivé noci s průvodem
nesčetných hvězdných zástupů.

(3) Tím „přirozeně svébytným“ zde má na mysli stvořitele, mysl, vše ostatní se týká kosmu, v němž jsou protiklady světla a tmy.

A 20c /3 = Eurípidés fr. 913 (parafráze) = Vita Euripidis 38, 1, 16

Tam říká:

Jaký neuctivec a nepřítel bohů,
který, když hledí na tyto věci [na hvězdné nebe?], nejprve nenaučí
svoji duši ctít boha
a neodhodí veškeré šalby těch,
kdo mluví o věcech v povětří? Jejich opovážlivý
jazyk ledabyly promlouvá o nezjevných věcech,
aniž má znalost.

A 21 /1 = Gellius, Noctes Atticae XV, 20 (převzatý překlad)

Alexandr Aitólský pak o Eurípidovi složil tyto verše (fr. 7 Anth. L.; II, 231 Diehl):

Tento Anaxagorův odchovanec, pravím, temný je a zasmušilý,

nesměje se a nežertuje ani při vínku,
avšak to, co napíše, to je přímo jak med a zpěv Sirén.

A 21 /2 = Ailiános Sofistés, *Varia historia* VIII, 13

Říká se, že Anaxagoru z Klazomen nikdy neviděli smát se, ba ani nedával důvod k úsměvu.

A 22 = Athénaios, *Deipnosophistae* V, 220b = 62, 13 Kaibel = Aischinés Sokr. fr. 16 Krauss
Jeho [Aischinův] spis *Kalliás* obsahuje rozmíšku mezi Kalliou a jeho otcem i výsměch
sofistovi Prodikovi a Anaxagorovi. Říká totiž, že Prodikos ukončil [vyučování] žáka
Théramenea, ten druhý [Anaxagorás] zase Filoxena, syna Eryxidova, a Aristofrada, bratra
kytharóda Arignóta. [Aischinés] chtěl výuku těchto vychovatelů ukázat na nešlechetnosti
[jejich žáků], na nenasytnosti ve špatných věcech.

A 23 = Alkidamás v: Aristotelés, *Rhetorica* II, 23; 1398b15

Lampsackané pohřbili Anaxagoru, ačkoli byl cizincem, a uctívají jeho památku až do dnešního
dne.

A 24 = Ailiános Sofistés, *Varia historia* VIII, 19

Toto prý bylo napsáno [jako pocta] Anaxagorovi:

Anaxagorás, který dosáhl nejzazší hranice pravdy
o nebeském světě, tady leží.

Říká se, že mu postavili také oltář a napsali na něj [z jedné strany] „Rozum“, [z druhé strany]
„Pravda“.

A 25 = Diogenés Laertios, *Vitae philosophorum* II, 46

Jak říká Aristotelés ve třetí knize *Poetiky* (fr. 75), (...) Anaxagoru kritizoval Sósibios.

A 26 = Diogenés Laertios, *Vitae philosophorum* X, 12

Ze starých myslitelů si [Epikúros] nejvíc oblíbil Anaxagoru, jak říká Dioklés, ačkoliv mu
v něčem odporoval, dále Archeláa, učitele Sókratova. Říká se, že Epikúros cvičil žáky tím, že
jejich spisy museli znát a mít je v paměti.

A 27 se v edici Diels-Kranz nekoná

A 28 = Aristotelés, *Metaphysica* IV, 5; 1009b 25 (hned po Parmenidés B 16)

Připomíná se však i Anaxagorův výrok k některým z jeho druhů, že věci jsou pro ně takové, za jaké je pokládají.

A 29 = Kléméns Alex., *Stromata* II, 130, 2

Vždyť Anaxagorás z Klazomen říkal, že cílem života je nazírání a z něj plynoucí svoboda.

A 30 /1 = Aristotelés, *Ethica Nicomachea* VI, 7; 1141b3

Proto Anaxagoru, Thaléta a jim podobné nazývají sice moudrými, nikoli však rozumnými, když vidí, že neznají vlastní prospěch. Říkají o nich, že sice znají věci neobyčejné, podivuhodné, obtížné a daimonské, avšak neužitečné, protože nehledají věci dobré pro lidi.

A 30 /2 = Aristotelés, *Ethica Nicomachea* X, 9; 1179a13

Zdá se, že také Anaxagorás nepovažoval bohatého ani mocného člověka za šťastného, když řekl, že by se nedivil, kdyby se někdo [šťastný] zdál davu podivínem.

A 30 /3 = Aristotelés, *Ethica Eudemia* I, 4; 1215b6

Když byl Anaxagorás z Klazomen tázán, kdo je nejšťastnější, odpověděl: „Nikdo z těch, které jmenuješ; ovšem tobě by se zdál být podivínem.“ (...)

A 30 /4 = Aristotelés, *Ethica Eudemia* I, 5; 1216a11

Komusi, kdo o tom byl na rozpacích a tázal se, proč by si člověk měl zvolit raději to, aby se narodil, než aby se nenarodil, prý odpověděl:

„Proto, aby spatřil nebe a řád v celém kosmu.“

A 30 cfr = Eurípidés fr. 910 Nauck

Šťastný je ten, kdo získal znalost vědění,

...

nežene se za nespravedlivými činy,

ale pohlíží na nestárnoucí kosmos nesmrtelné přírody,

kudy a jakým způsobem je to soudržné.

...

A 31 = Valerius Maximus VIII, 7, ext. 6

... Když se vrátil domů po dlouhé cestě cizinou a viděl své statky opuštěné, řekl: „Já bych neměl být zachráněn, když zpustly!“ ... Vždyť kdyby svůj čas věnoval péči o svůj majetek spíše než o svoji mysl, zůstal by pánem domácích věcí, mezi domácími bohy, a nevrátil by se k nim jako význačný Anaxagorás.

A 32 = Plútarchos, Pericles 16

Přesto se o Anaxagorovi vypravuje takovýto příběh: Když měl Periklés plnou hlavu důležitých prací, zanedbal na nějaký čas péči o něho. Anaxagorás byl už velmi starý a síly ho opouštěly, zahalil se a očekával [smrt]. Když se to doneslo Perikleovi, hned k němu celý rozrušený přiběhl a úpěnlivě mu to všechno rozmlouval; ale víc než jeho litoval sám sebe, že má přijít o takového rádce v obecních věcech. Tu prý Anaxagorás odhalil tvář a řekl mu: „Perikle, kdo potřebuje svítit, měl by přilévat olej.“

A 33 = Galénos, De placitis Hippocratis et Platonis IV, 7; 392f. Müller

Proto [Poseidónios] také říká, že s věcmi se máme „předem seznámit“, [dříve] než nastanou, a zacházet s nimi jako s přítomnými. Pro Poseidónia slovo „předem seznámit“ znamená něco jako předvídat... Právě proto uvádí tento příklad o Anaxagorovi: Když mu kdosi oznámil, že mu zemřel syn, odpověděl zcela klidně: „Věděl jsem, že jsem zplodil smrtelného.“ Tuto myšlenku také převzal Eurípidés do svého díla *Théseus*, kde říká (fr. 964)...

Vždyť jsem se poučil od jednoho mudrce,
abych vždy uvážil, co se sbíhá v mé mysli,
když uvykám útěku z mé vlasti,
předčasným úmrtím a dalším cestám zlých věcí,
pokud by se tedy něco přihodilo, tušil jsem ve svém srdci,
co nového na mě dopadne, ještě než bodne.

A 33 cfr = Eurípidés, *Alcestis* 903-911 (př. F Stiebitz)

Já příbuzného měl,
ten ztratil chlapečka,
jediné své dítě,
hodné slz, a přec
neštěstí to snášel, když zůstal bezdětný,
s klidem, ač se sám již
skláněl k šedinám

a věk mu pokročil.

A 34 = Stobaios, Anthologium IV; 52b 39 H.

Anaxagorás říkal, že je dvojí učení se smrti: čas před narozením a spánek.

A 34a = Cicero, Tusculanea disputationes I, 43, 104 (překlad V. Bahník)

Znamení byl také postoj Anaxagorův. Když ležel v Lampsaku na smrtelném loži, ptali se ho přátelé, zda ho mají odvézt domů do Klazomen, kdyby se s ním něco stalo. On to odmítl: „To vůbec není třeba, vždyť odevšad je to do podsvětí stejně daleko.“

A 35 = Platón, Apologia 26de

U Dia, soudcové, říká přece [Sókratés], že Slunce je [rozžhavený] kámen a Měsíc že je země!
[Sókratés:]

Domníváš se, příteli Meléte, že žaluješ Anaxagoru? A pohrdáš soudci natolik, že si myslíš, že neumějí číst, a proto nevědí, že knihy Anaxagory z Klazomen jsou plné takových řečí?

Mladíci se tedy ode mne učí to, co by si mohli nanejvýš za drachmu kdykoliv koupit v orchéstrě a pak se Sókratovi vysmát, že to vydává za své, zvláště když je to tak nezvyklé?

A 36 = Kléméns Alex., Stromata I, 78, 2-4

K Řekům však nauka o řeči přišla velice pozdě, stejně jako písmo. První spis o přírodě sepsal Alkmaión z Krotónu, syn Peritha. Jiní uvádějí, že první takovou knihu napsal Anaxagorás z Klazomen, syn Hégésibúla.

Verze překladu:

... že první knihu s nákresem vydal Anaxagorás...

A 37 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum I, 16

Někteří napsali jenom jeden spis: Melissos, Parmenidés, Anaxagorás.

A 38 = Plútarchos, De exilo 17; 607f

Ve vězení však Anaxagorás napsal spis o kvadratuře kruhu.

A 39 = Vitruvius VII, pr. 11 (př. Alois Otoupalík)

První takovou prací bylo pojednání zanechané Agatharchem o jeho dekorační výzdobě jevištního pozadí, již vytvořil, když Aischylos nacvičoval v Athénách svou tragédii. Z tohoto popudu psali o témž námětu Démokritos a Anaxagorás, totiž jak je nutno vzhledem k zrakové činnosti očí a k rozbíhavosti světelných paprsků vést přirozeným způsobem z daného ústředního bodu linie, aby reprodukce konkrétních předmětů ve scénických malbách vyvolávaly skutečně dojem tohoto konkrétního předmětu a aby se zdálo, že věci nakreslené na rovném a plošném průčelí scény jednak ustupují do pozadí, jednak že vystupují do popředí.

A 40 = Cod. Monach. 490, 15 (XV f. 483V)

O Anaxagorovi. Říká se, že Anaxagorás napsal řeč o obtížných otázkách, že ji nazval *Řemen* [*Popruh*] kvůli připoutání na obtížné cesty, protože se domníval, že tyto věci dobře poznává.

A 41 /1 = Simplicios, In Physica 27, 1-23 (= Theophrastos, *Fysikón doxai*, fr. 4; Dox. 478)

Anaxagorás z Klazomen, syn Hégésibúla, se připojil k Anaximenově filosofii. Jako první pozměnil mínění o principech a doplnil chybějící příčinu, když tělesným [prvkům] připsal nekonečnost: že všechny stejnorodé podíly [vlastnosti], jako voda, oheň nebo zlato, jsou nezrozené a nepomíjející; že se pouze zdá, že vznikají a zanikají, když se slučují a rozlučují, protože všechno je ve všem. Každá věc je charakterizovaná tím, co v ní převládá. Zlatem se totiž jeví to, v čem je obsaženo mnoho částíček zlata, a to i když je všechno ve všem.

Anaxagorás říká, že „ve všem je podíl všeho“ (začátek B 12 /1) a „každá věc je a byla zřejmě tím, čeho je v ní nejvíc“ (závěr B 12 /2).

A toto pravil Theophrastos, když přirovnával Anaxagoru k Anaximandrovi:

(27,12) „[Anaxagorás] řekl, že při vydělování z bezmezna se to, co je sourodé, snáší k sobě navzájem. Například to, co bylo ve veškerenstvu zlatem, se stává zlatem; co bylo zemí, se stává zemí. Podobně je tomu i s každou jinou jednotlivostí: nevznikají, nýbrž byly [ve veškerenstvu] obsaženy už dříve. Za příčinu pohybu a vzniku považoval Anaxagorás mysl. Díky ní zrodily rozlišené [věci] světy i přirozenosti všech ostatních věcí.“

(27,17) „Když to pojímá takto,“ říká [Theophrastos], „zdálo by se, že podle Anaxagory jsou látkové principy bezmezné a mysl je jediná příčina pohybu a vzniku. Kdyby se však někdo domníval, že směs všech věcí je jedna přirozenost, která je neomezená co do tvaru i co do velikosti, pak nutně tvrdí, že jsou dva počátky: přirozenost bezmezna a mysl. Takže je zjevné, že předpokládá tělesné prvky obdobným způsobem jako Anaximandros.“

A 41 /2 = Simplicios, In Physica 166, 15 (in Aristotelés, Physica 187b13)

Když Anaxagorás řekl, že „nic z malého není nejmenší, ale [může být] vždy menší“ (B 3), ani [z velkého není nic] největší, jak to ukazují i sama Anaxagorova slova [, není to dostatečné].

Podobně píše Theofrastos v druhé knize spisu *O Anaxagorovi* toto:

„Potom není dostatečně přesvědčivý důvod toho, proč říká, že je všechno ve všem, totiž že je neomezené ve velikosti i v malosti, a že nelze uchopit ani to největší, ani to nejmenší.“

A 42 = Hippolytos Rom., *Refutatio* I,8,1-13 Marcovich

(1) Po něm [Anaximenovi] je Anaxagorás, syn Hégésibúla, původem z Klazomen. Ten řekl, že počátkem všeho [veškerenstva?] je mysl a látka. Mysl tvoří, látka se děje [dává vznik]. Neboť když bylo všechno pohromadě, přišla mysl a uspořádala to. Látkové počátky jsou však bezmezné [co do počtu], říká (viz B 1), že i ty nejmenší z nich jsou bezmezna.

(2) Všechno se účastní pohybu působením mysli; během pohybu se to, co je [navzájem] podobné, sešlo dohromady. A nebeská tělesa se uspořádala působením kruhového pohybu. To, co je husté, vlhké, temné, chladné a vše těžké se shromáždilo ve středu, ztuhnutím toho se ustavila Země. To, co je naproti nim, je <řídke>, teplé, jasné, suché a lehké, je puženo k přední části aithéru (viz B 15).

(3) Země je co do tvaru plochá, díky své velikosti se vznáší: díky tomu, že není žádné prázdno, a díky tomu, že velmi silný vzduch nese zemi, která na něm spočívá.

(4) Co se týká vlhkosti na Zemi, tvrdí, že moře vzniklo <z> vod, které jsou uvnitř Země. Jedná se o zbytek <z nich>, vzniklý jejich vypařením a stečením řek.

(5) Řeky pak vznikají z dešťů a z vod v zemi, neboť ta je dutá a má vodu ve svých dutinách. Nil přibývá v létě, neboť se do něj stékají vody ze sněhů na jihu (viz A 91).

(6) Slunce, Měsíc a všechna nebeská tělesa jsou rozžhavené kameny, které jsou společně nesený dokola otáčivým pohybem aithéru. Pod hvězdami jsou jakási tělesa pro nás neviditelná, která jsou nesená spolu se Sluncem a Měsícem.

(7) Teplotu hvězd nevnímáme, neboť jejich vzdálenost od Země je velká. Dále, nejsou stejně teplé jako Slunce, protože mají chladnější místo. Měsíc je pak níže pod Sluncem, blíže nám.

(8) Slunce svou velikostí přesahuje Peloponnés. Měsíc nemá vlastní světlo, nýbrž je má od Slunce. Nebeská tělesa obíhají pod Zemí.

(9) K zatmění Měsíce dochází, když jej zakryje Země. A někdy, když jej zakryjí tělesa pod Měsícem. K zatmění Slunce dochází během novu, když jej zakryje Měsíc. K obrátům Slunce a Měsíce dochází, když je zatlačí zpět vzduch. Měsíc se obrací často, protože nemůže vystát chlad.

(10) [Anaxagorás] byl první, kdo [správně] vysvětlil zatmění a fáze Měsíce. Řekl, že Měsíc je zemitý a má na sobě planiny, <hory a> soutěsky. Mléčná dráha je odraz světla hvězd, které nejsou osvětleny Sluncem. Hvězdy, které přecházejí jako létající hvězdy, vznikají pohybem nebeské klenby [pólu?].

(11) Větry vznikají, když se vzduch působením Slunce stává jemným a když se [jeho] rozžhavené [části] pohybují směrem k nebeské báni a vracejí se zpátky. Hromy a blesky vznikají působením tepla, které vpadá do mraků.

(12) Zemětřesení vzniká, když horní vzduch vpadne do vzduchu, který je pod Zemí [na němž se Země vznáší]. Ten se začne pohybovat a Země, která se na něm vznáší, se třese.

Živé bytosti se na počátku zrodily ve vlhku, poté se rodí ze sebe navzájem. Samci se rodí, když se semeno vyloučené z pravé strany usadí v pravé části dělohy, u samic je tomu naopak.

(13) V mužném věku byl [spíše: <zemřel>] v prvním roce 88. olympiády [428 př. n. l.], v době, kdy se také narodil Platón. Říká se, že Anaxagorás měl schopnost předvídat.

A 43 /1 = Aristotelés, *Metaphysica* I, 3; 984a11

Anaxagorás z Klazomen, který je sice věkem starší než Empedoklés (viz Empedoklés A 6), avšak svými díly pozdější, říká, že principy jsou bezmezné [nesčetné]. Tvrdí totiž, že téměř všechny stejnorodé části, jako například voda nebo oheň, vznikají a zanikají tak, že se pouze slučují a rozlučují; jinak však nic nevzniká ani nezaniká, nýbrž vždy trvá.

A 43 /2 = Aristotelés, *De caelo* III, 3; 302a28

Anaxagorás mluví o prvcích opačně než Empedoklés. Empedoklés totiž tvrdí, že oheň, země a prvky těmto souřadné jsou prvky těles, a z těchto [prvků] se vše skládá. Anaxagorás zase naopak: Za prvky totiž považuje stejnorodé podíly (*homoimerie*), například maso, kost a další z takovýchto. Vzduch a oheň však považuje za směsi ze všech takových i jiných semen. Vzduch i oheň prý totiž jsou nahlučením všech těchto neviditelných stejnorodých podílů. Proto z nich také všechno vzniká. Oheň a aithér totiž Anaxagorás nazývá stejně.

A 44 = Lucretius, *De rerum natura* I, 830-878 (překlad J. Nováková)

830 Zkoumejme nyní i názor Anaxagorův,
po řecku *homoimerei*; našeho názvu
nemáme pro ni dík chudobě mateřské řeči;
Není však těžké ten pojem vysvětlit slovy.

Homoiomereia věcí mu znamená toto:

- 835 po jeho rozumu z malých a drobných kůstek
se tvoří kosti a z drobných a malinkých drobtů
masa zas maso; když četné krůpějky krve
se vespolek sejdou, tu vznikne podstata krve;
z pouhých zrníček zlatých je složeno zlato,
- 840 z mizivých krupiček hlíny je stmelena země,
z plamínků oheň a voda z kapiček vody;
obdobně vidí a vykládá ostatní hmoty.
Nicméně nepřipouští, že ve světě je prázdno,
a mimoto nezná mez ani v dělení látky;
- 845 proto si myslím, že v obojí příčině bloudí
o nic méně než ti, jež jsem uvedl výše.
Ostatně ty jeho prvky jsou nadmíru křehké –
jsou-li to vůbec prvky, když povahu tutéž
mají co věc a stejně i trpí a hynou,
- 850 aniž je nějaký prostředek uchrání zmaru.
Vždyť co z těch prvků se ubrání mocnému tlaku,
co v samotném chřtánu smrti se záhubě vyhne?
Vzduch či voda či oheň? krev nebo kosti?
Myslím, že nic, je-li stejně smrtelné všecko
- 856 jako ty věci, jež vidíme na vlastní oči
a které jakási moc tak patrně ničí.
Přejít v nic však nemohou věci a vzejít
z ničeho nemohou také: viz důkazy výše.
Ještě: čím tělo žije a roste, je pokrm.
- 860 Proto i naše krev a kosti a žíly [...]
leda by řekli, že všechna jídla jsou směsí

a chovají v sobě i maličká tělíska svalstva,
kousičky kostí a žil i krupějky krve;
leč potom by každá i tuhá i tekutá krmě

865 obsahovala zas částice nestejnorodé,
ve směsi šlachy i krev a mízu i kosti.
Mimoto jestliže těla, jež vzklíčila z hlíny,
tkví v půdě, i sama zem je nestejnorodá,
směs všeho rozličného, co ze země roste.

870 Obrat' to jinam a posluž si tolikéž slovy:
chová-li dřevo dým a plamen a popel,
i samo dřevo je nezbytně nestejnorodé,
směs toho rozličného, co ze dřeva vzniká.
Jakási výmluva chabá by zbývala ještě,

875 už Anaxagorova zbraň: že všechno je ve všem,
že jedno je navzájem skryto a vmíšeno v druhé;
prý je vidět jen to, co je na dosah oka,
čeho je ve věci nejvíc či na čelném místě.

A 45 /1 = Aristotelés, *Physica* III, 4; 203a19

Avšak ti, kteří považují (počet) prvků za neomezený, jako Anaxagorás a Démokritos – první z nich [bezmezno] ze stejnorodých dílů, druhý pak [bezmezno] ze zárodečné směsi (*panspermia*) podob (*tón schématón*) –, ti tvrdí, že nekonečno je spojitě díky doteku [částí]. První z nich tvrdí, že kterákoliv z částí je směsí podobně jako veškerenstvo, protože viděl, že cokoliv vzniká z čehokoliv.

A 45 /2 = Simplikios, In *Physica* IX, 460, 4

Poté Anaxagorás [předpokládal] stejnorodé podíly, Démokritos atomy. Oba předpokládají, že principy jsou co do počtu nekonečné. (...)

A 45 /3 = Simplikios, In *Physica* X, 1123, 21

Anaxagorás se domníval, že všechny věci byly pohromadě, když byly v klidu po neomezený čas, než světotvorná mysl dala přednost rozloučení podob, které nazývá stejnorodými podíly, a způsobila jejich pohyb.

A 46 /1 = Aristotelés, De generatione et corruptione I, 1; 314a18

[Anaxagorás] totiž za prvky pokládá stejnorodé podíly (*homoiomerie*), jako kost, maso, morek a všechno ostatní, čeho každá část má stejné pojmenování [jako celek].

A 46 /2 = Áetios I, 3, 5 (Dox. 279)

Anaxagorás z Klazomen, syn Hégésibúlův, prohlašoval za principy všeho stejnorodé části (*homoiomerie*). Zdálo se mu totiž nemožné, že by něco mohlo vzniknout z něčeho, co není, nebo zaniknout do toho, co není. Vždyť přijímáme jednoduchou potravu jednoho druhu, chléb a vodu, a z ní se živí vlasy, žíly, tepny, svaly, šlachy, kosti i ostatní části [těla]. Když se to tedy děje takto, musíme souhlasit s tím, že v potravě, kterou přijímáme, je všechno, co je; a z toho, co je, že všechno roste. V potravě jsou obsaženy podíly, které dávají zrod krvi i šlachám, kostem a ostatnímu. Tyto podíly jsou nahlédnutelné rozumem (viz B 21). Není totiž třeba převádět na smyslové vnímání všechno to, že chléb a voda toto vše zařizují, nýbrž jsou v nich obsaženy rozumem nahlédnutelné podíly. Protože jsou tedy části v potravě podobné částem, které z ní vznikají, nazval je *homoiomerie* [stejnorodé podíly, podobné části] a prohlašoval, že jsou principy toho, co jest. Tyto *homoiomerie* jsou látkou, působící příčinou je mysl, která všechno uspořádala. Začíná takto:

„Všechny věci byly pohromadě“ (B 1), mysl je však sama rozlišila a uspořádala (viz B 12). Slovem *chrémata* myslí věci (*pragmata*). Nevysvětluje, jak tvůrce látku pospojoval.

A 47 /1 = Platón, Phaedo 97b-98c (podle př. F. Novotného)

Jednou jsem však slyšel kohosi číst z nějaké knihy, z Anaxagorovy, jak mi řekl, že prý tím, co pořádá svět a co je všeho příčinou, je mysl. Tu jsem měl z této příčiny radost a zdálo se mi, že to je jaksi v pořádku, že intelekt je příčinou všeho, a pomyslíl jsem si, že je-li tomu tak, že tedy intelekt, působící řád světa, všechno pořádá a každou jednotlivou věc klade tam, kde by byla co nejlepší.

Vždyť pokud by někdo chtěl pro každou věc nalézt příčinu toho, jak vzniká nebo zaniká nebo jest, musel by nalézt, jaké je pro ni nejlepší bytí nebo kterýkoliv jiný stav nebo činnost; a z toho také důvodu nenáleží člověku zkoumat nic jiného, jak o té samé věci, tak o ostatních, nežli to nejdokonalejší a nejlepší. Díky tomu že pak nutně zná i horší stav, neboť vědění o

tom obojím je totéž. Když jsem toto uvážil, myslil jsem, ke své radosti, že jsem našel učitele příčiny toho, co jest, podle svého přání, totiž Anaxagoru! A ten že mi nejprve ukáže, zda je Země plochá nebo kulatá, a po té že mi vyloží i příčinu a nutnost toho; a to tak, že řekne, co je lepší, a že by bylo lépe, aby byla taková. A jestliže řekne, že Země je uprostřed, že také vyloží, proč je lépe, aby Země byla ve středu. A pokud mi toto objeví, byl jsem připraven k tomu, že už nikdy nezatoužím po jiném druhu příčiny.

(98) Byl jsem ovšem připraven dozvědět se tímto způsobem také o Slunci, o Měsíci i o dalších hvězdách, o jejich vzájemné rychlosti, obrazech a ostatních stavech, jak je asi lépe pro každou z nich působit i snášet stavy, které snáší. Nikdy bych totiž si o něm nebyl myslel, že by při svém tvrzení, že to vše je uspořádáno intelektem, pro ně kdy uvedl nějakou jinou příčinu, nežli že je nejlepší, aby byly právě tak, jak jsou. Myslel jsem tedy, že dá každé jednotlivé z nich i všem společně náležitou příčinu, že také vyloží, co je všem společně pro každou zvláště nejlepší a že uvede, co je společné dobro pro všechny. A nebyl bych dal ani za nevíci co ty naděje, nýbrž s velkou snahou jsem se chopil těch knih a četl jsem je co nejrychleji, abych co nejdříve znal to nejlepší i to horší. Tu však jsem se, příteli, rázem rozloučil s tou podivuhodnou nadějí, když při dalším čtení vidím, že ten muž intelekt k ničemu nežívá, ani mu nepřičítá žádné příčiny co do uspořádání věcí, ale že za příčiny uvádí vzduchy, aithéry a vody – i mnoho jiných a divných věcí.

(Viz B 12 /2.)

A 47 /2 = Aristotelés, *Metaphysica* I, 4; 985a18

Anaxagorás totiž používá mysl jako stroj [jako divadelní „bůh ze stroje“] k výkladu vzniku světa. Přitáhne jej, když má potíže s výkladem, proč je nějaká příčina nutná. Ve všech ostatních případech však příčinu dění hledá spíše jinde než v mysli.

A 47 /3 = Simplicios, *In Physica* 327, 26

Anaxagorás však mysl šetří, jak říká Eudémós (fr. 21), když nechává věci sestavovat se nahodile.

A 48 /1 = Áetios I, 7, 5 (Dox. 299)

Anaxagorás tvrdí, že na začátku byla tělesa v klidu, že je však mysl boha uspořádala a způsobila vznik vesmíru [doslovně: způsobila vznik celků].

A 48 /2 = Áetios I, 7, 15 (Dox. 302)

Anaxagorás považoval boha za mysl utvářející svět.

A 48 /3 = Iamblichos, *Protrepticus* 8; p. 48 Pisteli (Dox. 532) = Aristotelés, *Protrepticus* fr. 110 Düring

„Mysl je náš bůh“, řekl to buď Hermotimos nebo Anaxagorás. Dále také toto: „Smrtný věk [život] má podíl na nějakém bohu.“

A 48 /3 cfr = Eurípidés, fr. 1018

Mysl je totiž bůh v každém z nás.

A 48 /4 = Filodémos, *De pietate* c. 4a; p. 66 G.

Bůh byl a je a bude – a je všech věcí začátek i vláda. A mysl uspořádala všechno, co je ve smíšení bezmezné.

A 48 /5 = Cicero, *De natura deorum* I, 11, 26 (Dox. 532), zčásti podle př. A. Koláře
Anaxagorás, jenž přijal nauku od Anaximena, první prohlásil, že rozvržení a uzpůsobení všech věcí se děje a dovršuje silou a rozumem nekonečné mysli. Přitom však pominul, že v bezmezném není možný souvislý pohyb spojený s vnímáním, a že vůbec není vnímání bez toho, aniž by podnět vnímala celá bytost. Pokládal-li dále tuto mysl za jakousi živou bytost, jistě jest něčím vnitřním, podle čeho se ona živá bytost nazývá. Co je však vnitřnějšího než mysl? Proto je obklopena vnějším tělem. S tím však [Anaxagorás] nesouhlasí, a proto se [podle Anaxagory mysl] bez čehokoli navíc, čím by mohla vnímat [bez těla], patrně vymyká síle našeho myšlení a rozumu.

A 49 = Cicero, *Academica priora* II, 118, 3-5 (Dox. 119)

Anaxagorás [řekl, že vše je] nekonečnou látkou, ze které vznikly podobné částice, vzájemně se rozdělující, jež byly nejprve neuspořádané, a poté je uspořádala božská mysl.

A 50 = Aristotelés, *Physica* III, 5; 205b1

Anaxagorás však mluví o trvání bezmezná nesmyslně. Tvrdí totiž, že bezmezno samo sebe podpírá, a to proto, že je v sobě samém. Nic jiného [je] totiž neobklopuje; jako by tam, kde něco je, tam bylo přirozeně.

A 51 = Áetios I, 14, 4 (Dox. 312)

Anaxagorás [předpokládal] stejnorodé podíly (*homoimerie*) mnoha podob.

A 52 /1 = Aristotelés, *Physica* I, 4; 187a26

Jak se zdá, Anaxagorás předpokládal, že [takzvané prvky] jsou [co do počtu] bezmezné, protože měl za pravdivé společné mínění fyziků, že nic nemůže vzniknout z nejsoucího. Vždyť proto říkají: „Všechno bylo pohromadě“ (B 1) a [že] vznikání toho či onoho spočívá v přeměňování.

A 52 /2 = Aristotelés, *De generatione et corruptione* I, 1; 314a11

Ti však, kteří předpokládají, že látka je více než jedno, jako Empedoklés, Anaxagorás a Leukippos, nutně musí říkat, že je to také něco jiného. A přece právě Anaxagorás nepoznal svůj vlastní hlas: Říká, že vznik a zánik je totéž jako proměňování [kvality].

A 52 /3 = Hippokratés, *De victu* I, 4

Nyní tedy žádná ze všech věcí nezaniká, ani nevzniká něco, co by už dříve nebylo. Všechny věci se však proměňují, když se směšují a rozlučují [jejich semena].

A 53 = Simplikios, *In Physica* 461, 20 (= fr. 10 Schaub.)

Proto Anaxagorás říká, že nelze připustit, aby bylo rozloučeno všechno; úplné roztrhání totiž není rozloučení.

A 54 = Áetios I, 17, 2 (Dox. 315)

Ti kolem Anaxagory a Démokrita [předpokládají] , že směsi vznikají skládáním prvků.

A 55 /1 = Platón, *Cratylus* 413c

Spravedlivé je prý to, co říká Anaxagorás: mysl. Ta je totiž svěvládná a s ničím nesmíšená, pořádá přirozeně všechny věci, když skrze všechny prochází.

A 55 /2 = Aristotelés, *De anima* I, 2; 405a15

[Anaxagorás] pokládá mysl především za princip všeho. Říká, že mysl je jako jediná ze jsoucien jednoduchá, nesmíšená a čistá. Přitom se však obojí, poznávání i pohyb, děje díky témuž principu. Říká přece, že mysl uvedla veškerenstvo v pohyb.

A 56 = Aristotelés, *Physica* VIII, 5; 256b24

Proto také Anaxagorás správně říká, že mysl je neporušená (*apathé*) a nesmíšená, proto ji pokládá za princip pohybu. Může totiž hýbat pouze díky tomu, že sama je nepohnutelná (*akinétos*), a vládnout díky tomu, že není smíšená.

A 57 = Kléméns Alexandrijský, *Stromata* II, 14, 2

Anaxagorás byl první, kdo věcem nadřadil mysl, avšak ani on nepátral po tvůrčí příčině. Vytvářel jenom obraz jakéhosi nerozumného víření, zatímco mysl ponechal v nečinnosti a bez myšlení.

A 58 = Aristotelés, *Metaphysica* I, 3; 984b15

Když tedy někdo řekl, že podobně jako v živých bytostech je také v přírodě příčinou uspořádání světa a veškerého řádu mysl, jevil se oproti těm dřívějším, kteří se vyjadřovali slepě, jako střízlivý. Této myšlenky se zjevně, jak víme, chopil Anaxagorás, je však důvod předpokládat, že to už dříve říkal Hermotimos z Klazomen.

A 59 = Simplikios, *In Physica* 1185, 9

Eudémos kritizuje Anaxagoru nejen proto, že říká, že pohyb začal v určité době a že neexistoval předtím, ale také proto, že zapomněl říct, zda to bude pokračovat, nebo někdy skončí, protože to není zřejmé.

„Co brání tomu“, řekl, „abychom se nemohli domnívat, že díky myslí se v určité době všechny věci nezastaví, tak jako on [Anaxagorás] řekl, že se [díky myslí] pohybují?“

Eudémos pak kritizuje Anaxagoru také takto:

„Jak by bylo možné, aby některé absence existovaly před opačným stavem? Pokud by klid byl opravdu absencí pohybu, tak by neexistoval před pohybem.“

A 60 = Aristotelés, *Metaphysica* X, 6; 1056b28

Proto se také nesprávně odchýlil Anaxagorás, když řekl, že „všechny věci byly pospolu, neomezené jak co do množství, tak co do malosti“ (B 1). Místo „co do malosti“ měl říci „co do mála“. Nejsou totiž neomezené, neboť „málo“ se netýká jednoho, jak někteří tvrdí, nýbrž je díky dvěma.

A 61 /1 = Aristotelés, *Metaphysica* XII, 2; 1069b19

Všechno vzniká ze jsoucího, totiž z toho, co je v možnosti, a z toho, co je ve skutečnosti. A toto [to v možnosti] je ono Anaxagorovo jedno, neboť to je lepší výraz než jeho „všechno pohromadě“ i než Empedokleova a Anaximandrova směs, a jak říká Démokritos.

(Následuje Démokritos A 57.)

A 61 /2 = Aristotelés, *Metaphysica* I, 8; 989a30

Pokud by někdo předpokládal, že Anaxagorás mluví o dvou prvcích, chápal by jeho výklad nejlépe, i když to on sám nevyslovil.

A 61 /3 = Aristotelés, *Metaphysica* I, 8; 989b4

Kdyby někdo důsledněji a určitěji vyložil, co chtěl říci, tak by se ukázalo, že Anaxagorás mluví novým a neobvyklým způsobem.

A 61 /4 = Aristotelés, *Metaphysica* I, 8; 989b16

Následkem toho jednou říká, že principem je jedno – to je přece jednoduché a nesmíšené – jindy, že to rozdílné, jak my nazýváme to, co je neurčité, dokud nebylo určeno a nenabylo účast v nějakém druhu.

A 62 = Diodóros, *Bibliotheca historica* I, 7, 7

Zdá se, že ani Eurípidés by neodporoval tomu, co jsem právě řekl o povaze veškerenstva, neboť byl žákem filosofa přírody Anaxagory. Vždyť to v [tragédii] *Melanippé* vyslovuje takto (Eurípidés, *Melanippé*, *hé sofé* fr. 484):

Tento příběh není ode mě, ale od mé matky,
jak nebe a Země byly jednoho tvaru;
a když byly navzájem odděleny ve dvě,
zrodily všechny věci a vydaly je na světlo;
stromy, ptáky, zvířata, i ty, které živí moře,
a také rod smrtelníků.

A 63 = Áetios II, 1, 2 Mansfeld-Runia

Thalés, Pýthagorás, Empedoklés, Ekfantos, Parmenidés, Melissos, Hérakleitos, Anaxagorás, Platón, Aristotelés a Zénón říkají, že svět je jeden.

A 64 /1 = Simplikios, *In Physica* 154, 29

Anaxagorás říká, že jakmile svět vznikl ze směsi, trvá, nadále udržovaný i rozlučovaný vládnoucí myslí.

A 64 /2 = Simplikios, Physica 1121, 21

Anaxagorás a také Archeláos a Métrodóros z Chiu se domnívají, že svět vznikl při počátku času. Také říkají, že pohyb měl začátek. Říkají totiž, že pohyb jsoucna, která před časem setrvala v klidu, nastal působením myslí, že díky pohybu vznikl svět. Zdá se, že předpokládají utvoření světa v pořadí [které je vhodné] pro výklad.

A 65 = Áetios II, 4, 7 Mansfeld–Runia (Dox. 331)

Anaximandros, Anaximenés, Anaxagorás, Archeláos, Diogenés [z Apollónie] a Leukippos tvrdí, že svět podléhá zkáze.

A 66 /1 = Áetios I, 29, 7 (Dox. 326b7 n.)

Anaxagorás, Démokritos a stoici považují příčinu za nezřejmou lidskému rozumu. Vždyť některé věci jsou podle nutnosti, jiné podle osudu, jiné podle volby, jiné díky náhodě, jiné samy od sebe.

A 66 /2 = Alexandros, De fato 2 (II, 165, 22 Bruns)

[Anaxagorás] říká, že nic z toho, co se stává, se neděje osudem, ale že osud je prázdný pojem.

A 66 /3 = Schol. Aristid. Vatic. gr. 1298

Anaxagorás řekl, že nějaká prozřetelnost bohů ve vztahu k lidem vůbec není [verze překladu: že lidé vůbec nemají nějakou prozřetelnost bohů], ale že všechny lidské záležitosti se dějí díky náhodě.

A 67 = Áetios II, 8, 1 Mansfeld–Runia

Jaká je příčina toho, že se kosmos naklonil:

Diogenés [z Apollónie] a Anaxagorás [tvrdí], že poté, co se ustavil svět a ze země povstali živočichové, se svět sám od sebe nějak naklonil ke své jižní straně...

A 68 /1 = Aristotelés, De caelo IV, 2; 309a19

Někteří z těch, kdo nepřijímají, že by bylo prázdno, nijak nepopsali rozdíl mezi lehkým a těžkým, například Anaxagorás a Empedoklés.

A 68 /2 = Aristotelés, *Physica* IV, 6; 213a22

Ti, kteří se pokoušejí ukázat, že [prázdnno] není, tím nechtějí vyvracet to, čemu lidé říkají prázdnno, nýbrž mluví chybně, podobně jako Anaxagorás a ti, kteří tímto způsobem argumentují. Ukazují totiž, že vzduch je něco a předvádějí, jak je vzduch silný, když jím plní měchy a uzavírají ho v klepsydrách. (Viz Empedoklés B 100.)

A 69 = Pseudo-Aristotelés, *Problemata* XVI, 8; 914b9

Pokud jde o jevy související s klepsydrou, zdá se, že vcelku je jejich příčina taková, jak Anaxagorás říká. Vzduch v trubce násosky je příčinu, proč se voda nedostala až do ní, proč se zastavila. Vzduch však není příčinou jednoduše, neboť pokud někdo vloží násosku do vody šikmo, voda vstoupí. Proto Anaxagorás nevysvětlil uspokojivě, jak je vzduch příčinou, ačkoli to jistě je příčina, jak již bylo řečeno. (...)

A 70 = Theofrastos, *De sensu et sensibilibus* 59 (Dox. 516)

To, co je řídké a jemné je teplé; co však je husté a nahlučené, je chladné; právě tak Anaxagorás rozlišuje vzduch a aithér.

A 71 = Áetios II, 13, 3 (Dox. 341)

Anaxagorás [říká], že obklopující aithér je ve své podstatě ohnivý, prudkostí otáčení pak uchvátil kameny od Země, a když je zapálil, staly se z nich hvězdy.

A 72 /1 = Áetios II, 20, 6 (Dox. 349)

Anaxagorás tvrdí, že Slunce je rozžhavená hrouda nebo skála prostoupená ohněm.

A 72 /2 = Áetios II, 21, 3 (Dox. 351)

Anaxagorás [považoval Slunce] za mnohem větší než Peloponnés.

A 72 /3 = Áetios II, 23, 2 Mansfeld–Runia

O slunovratech:

Anaxagorás [říká, že roční obraty Slunce nastávají] odpuzováním, které působí vzduch na severu, když jej [Slunce] činí silnějším tím, že jej stlačuje a tak zahušťuje.

A 73 /1 = Xenofón, *Memorabilia* IV, 7, 6-7

[Sókratés] však byl zásadně proti úvahám o tom, jak bůh sestavil nebesa. (...) Je to prý spojeno s nebezpečím, že ten, kdo se tomu věnuje, mluví nesmysly, jako se to přihodilo Anaxagorovi, jenž byl velice domýšlivý, pokud jde o výklad působení bohů. (7) Když totiž tvrdil, že oheň a Slunce jsou stejné, neuvážil, že dívat se do ohně nepůsobí lidem žádné potíže, avšak do Slunce hledět nemohou; že vlivem slunečních paprsků kůže ztmavne, působením ohně však nikoliv. Neuvážil ani to, že bez slunečních paprsků nemůže žádná rostlina zdárně růst, zatímco hyne, když je ohřátá ohněm. Když prohlašoval, že Slunce je rozžhavený kámen, tak neuvážil, že kámen v ohni nesvítí, ani tam dlouho nevydrží, zatímco Slunce trvá stále a veškerý čas neporovnatelně září.

A 73 /2 = Aristotelés, De caelo I, 3; 270b24

Anaxagorás slovo *aithér* používá nedobře, když jím označuje oheň. Nazývá totiž *aithér* podle ohně.

A 73 /3 = Simplikios, In De caelo 119, 2

[Aristotelés] obviňuje Anaxagoru z nesprávného odvození významu slova *aithér* od [slovesa] *aithein*, které znamená „zapálit“, takže [slovo *aithér* užívá] pro oheň.

A 74 /1 = Pseudo-Aristotelés, Problemata XI, 33; 903a7 (podle př. K. Svobody)

Proč je lépe slyšet v noci než ve dne? Zda proto, jak říká Anaxagorás, že ve dne syčí a hlučí vzduch oteplovaný sluncem, kdežto v noci je klidný, poněvadž přestalo teplo?

A 74 /2 = Plútarchos, Quaestiones convivales VIII, 3, 3; 722a

Anaxagorás říká, že vzduch se pohybuje díky Slunci, jeho pohyb obsahuje chvění a vibrace, jak je zjevné díky malým kouskům prachu a úlomkům, které se neustále tetelí ve světle, tedy smítkům, jak někteří říkají. Tento muž tvrdí, že tyto věci ve dne teplem syčí a zvučí, takže je obtížné slyšet v tom šumu zvuky. V noci však jejich chvění ustává a zvuk [je slyšet].

A 75 = Proklos, In Platonis Timaeum III, 63; 26d

Platón (Tímaios 38d) ... představil jejich [Slunce a Měsíce] původ v kosmu jako související. Nebyl první, kdo přišel s touto hypotézou, neboť jako první to pochopil Anaxagorás, jak vypravuje Eudémos (fr. 98).

A 76 = Platón, Cratylus 409ab

verze 30. 6. 2014

A co Měsíc?

Jeho jméno patrně tíživě doléhá na Anaxagoru.

Proč?

Zdá se, že svědčí o větším stáří myšlenky, kterou on nedávno pronesl, totiž že Měsíc má světlo od Slunce.

Jak to?

Záře (*selas*) a světlo (*fós*) je přece totéž.

Ano.

Co se týče Měsíce, je toto světlo vždy nové i staré, pokud Anaxagorás a podobní mluví pravdu. Vždyť jak jej Slunce stále obchází dokola, neustále na něj vrhá nové světlo, avšak světlo z minulého měsíce je staré.

A 77 /1 = Schol. Apoll. Rhod. I, 498; 44, 10 Wendel

Měsíc Anaxagorás líčí jako plochou krajinu, z níž nemejský lev tuší porážku.

A 77 /2 = Áetios II, 25, 9 (Dox. 356)

Anaxagorás a Démokritos považují [Měsíc] za žhavé těleso, na kterém jsou pláně, hory a rokle.

A 77 /3 = Achilleus Tatios, Isagoga excerpta 21, 3; p. 49, 4

Jiní říkají, že [Měsíc] je pevná rozžhavená země, obsahující oheň. Jsou na něm jiné příbytky, řeky i mnoho věcí, které se nacházejí na Zemi. Vypráví se, že odtud spadl nemejský lev.

(Viz Plútarchos, *O tváři v kruhu Luny* 937f, kde je zmínka o lvu, který spadl z Měsíce na Peloponnés.)

A 77 /4 = Áetios II, 30, 2 (Dox. 361)

Podle Anaxagory je [Měsíc] nestejnorodým sloučením, protože je smísen s chladem, je zároveň i zemitý. Jsou na něm výšiny, nížiny a také prohlubně [dutiny?, zátoky?]. K ohnivému se přimísilo temné, takže Měsíc přináší na světlo to stinné. Proto se říká, že tato hvězda svítí s falešným světlem (viz Parmenidés B 21).

A 77 /5 = Áetios II, 28, 55-6 Mansfeld–Runia (Dox. 358)

O osvětlení Měsíce:

Thalés jako první řekl, že Měsíc je osvětlován od Slunce.

Stejně tak Pýthagorás, Parmenidés, Empedoklés, Anaxagorás a Métrodóros [z Lampsaku?].

A 77 /6 = Áetios II, 29, 6-7 (Dox. 360)

Thalés, Anaxagorás, Platón a stoici se shodují s matematickými [astronomy], že každoměsíční skrytí Měsíce [novoluní] nastávají při jeho setkání [konjunkci] se Sluncem, které jej osvětluje. Zatmění Měsíce nastávají, když se Měsíc dostane do stínu Země, když Země je mezi těmito dvěma nebeskými tělesy [Sluncem a Měsícem], lépe řečeno, když je Měsíc na opačné straně [než Slunce, v opozici]. Anaxagorás, jak tvrdí Theofrastos (*Názory fyziků*, fr. 19), si myslí, že k zatmění Měsíce dochází také tehdy, když jej zakryjí tělesa [obíhající] níže než Měsíc.

A 78 = Áetios II, 16, 1 (Dox. 345)

Anaxagorás, Démokritos a Kleanthés říkají, že hvězdy se pohybují od východu k západu.

A 79 = Achilleus Tatios, *Isagoga excerpta* 1, 13; 40,26 M.

Nebeská tělesa nepokládá za živé bytosti ani Anaxagorás, ani Démokritos ve *Velkém uspořádání*.

A 80 /1 = Aristotelés, *Meteorologica* I, 8; 345a25

Ti kolem Anaxagory a Démokrita říkají, že Mléčná dráha je světlem nějakých hvězd. Když totiž Slunce běží pod Zemí, nejsou některé z hvězd vidět. [Světlo hvězd], které jsou osvětlené Sluncem, není zjevné, neboť mu překáží paprsky Slunce. Říkají, že Mléčná dráha je jejich vlastní světlo, patřící těm hvězdám, které jsou zastíněné Zemí, takže na ně Slunce nesvítí.

A 80 /2 = Áetios III, 1, 5 Mansfeld-Runia

O kruhu Mléčné dráhy:

Anaxagorás [se domníval, že Mléčná dráha je vidět tehdy,] když stín Země dopadá na tuto část nebe, když je Slunce pod Zemí, takže neosvětluje všechno.

A 81 /1 = Aristotelés, *Meteorologica* I, 6; 342b25

O kometách. (...) Anaxagorás a Démokritos (68 A 92) říkají, že komety jsou jevem společného setkání planet; kdykoli se zdá, že se díky přiblížení navzájem dotýkají.

A 81 /2 = Áetios III, 2, 2 (Dox. 366)

Anaxagorás a Démokritos tvrdí, že komety jsou setkáním [konjunkcí] dvou nebo více hvězd, takže září společně.

A 81 /3 = Scholia in Aratum (scholia vetera), in Phaenomen. p. 545,20 M. = scholion 1091, 17 Martin

Démokritos (68 A 92) a Anaxagorás říkají, že komety vznikají díky přiblížení [konjunkci] dvou planet, když se jejich záře spojí do jedné, jako při vzájemných odrazech v zrcadlech. {Neobjevují se totiž pouze v zodiaku, ale také severně i jižně...}

A 82 = Áetios III, 2, 9 (Dox. 367)

Anaxagorás tvrdí, že takzvané padající hvězdy padají z aithéru jako jiskry. Proto také hned pohasínají.

A 83 = Charmandros in: Seneca, Naturales Quaestiones VII, 5, 3

Charmandros ve své knize o kometách praví, že Anaxagorás viděl na obloze veliké a neobvyklé světlo o velikosti širokého trámu, jež zářilo po mnoho dní.

A 84 /1 = Aristotelés, Meteorologica II, 9; 369b14 (po 31 A 63)

O blescích a hromech:

Anaxagorás tvrdí, že [blesk pochází] shora z aithéru, tak totiž říká ohni, který se zřítíl shora dolů. Zazářením tohoto ohně je blesk, hrom je pak hluk, jako když je oheň hašen a syčí. Říká, že se to děje tak, jak se to ukazuje, takže blesk je dříve než hrom.

A 84 /2 = Áetios III, 3, 4 (Dox. 368)

[Anaxagorás říká, že] když horké spadne dolů do chladného – to jest, když část aithéru spadne do [oblasti] vzdušného – působí svým hlukem hrom, [svým světlem] ve srovnání s černou barvou mračen zase záblesk. Plností a množstvím světla to působí blesk, velkým množstvím těles ohně bouří, směsí [ohně] s mraky blýskavici.

A 84 /3 = Seneca, Naturales Quaestiones II, 12, 3

Anaxagorás praví, že [oheň] skapává z aithéru – a že z takového žáru nebe spadne mnohé z toho, co mraky dlouho držely uzavřené.

A 84 /4 = Seneca, *Naturales Quaestiones* II, 19, 1

Anaxagorás [?] říká, že toto vše [blesk] vzniká tak, že z aithéru sestupuje dolů jakási síla, takže oheň [jejím prostřednictvím] poháněný, duní v chladných mracích, a když je protne, zablýskne se; menší ohnivá síla způsobuje záblesky, větší blesky.

A 85 /1 = Áetios III, 4, 2 (Dox. 371)

Anaxagorás vykládá mraky a sníh téměř stejně [jako Anaximenés] (viz Anaximenés A 17). Tvrdí však, že kroupy vznikají tehdy, když jsou kapky vody hnané k zemi od zamrzlých mraků. Když spadly, jsou ochlazené a oblé.

A 85 /2 = Aristotelés, *Meteorologica* I, 12; 348b13

[Anaxagorás] tvrdí, že [kroupy se tvoří] tehdy, když [mrak] vystoupá do studeného vzduchu; my však, že když [mrak] sestoupí do horkého [vzduchu].

A 85 /3 = Aristotelés, *Meteorologica* I, 12; 348a14

Někteří [např. Anaxagorás] se domnívají, že tento děj [krupobití] je způsobený tím, když je mrak zahrán nahoru, kde je chladněji, protože tam nedosahují [sluneční] paprsky, které se odrážejí od země. Když tam voda [v mraku] přijde, tuhne. Proto ke krupobitím dochází spíše v létě a na prosluněných místech, neboť teplo více vynáší mraky od země.

A 86 = Áetios III, 5, 11 (Dox. 373)

O duze:

Anaxagorás [říká], že duha je odrazem sluneční záře od hustého mraku, že stojí vždy naproti tomu nebeskému tělesu, [jehož paprsky] ji odráží. Podobně pak vykládá i příčinu takzvaných parhélií, která vznikají na moři.

A 86a = Schol. A ad Aeschyl. *Prom.* 88 (ed. Dindorf, Oxon. 1851; III, 181, 30)

Podle Anaxagory větry vznikají ze země, podle Homéra však od „z oblak Otce Dia“ (*Ílias* II, 146). Anaxagorás totiž vyslovil látkovou příčinu větrů, Homér zase básnickou, spíše je však obojí jak látkové, tak básnické.

A 87 = Exc. astron., cod. Vatican. 381 (ed. Maass, *Aratea*; p. 143)

Že Země není ani dutá [tvaru mísy?], jako u Démokrita, ani plochá, jako u Anaxagory.

A 88 /1 = Aristotelés, De caelo II, 13; 295a9

Pokud nyní Země nuceně setrvává v klidu, shromáždila se uprostřed nesená vířením. Vždyť o takovéto příčině mluví všichni ti, kteří popisují, co se děje s předměty v tekutinách i ve vzduchu: největší a nejtěžší předměty jsou totiž vždy nesené doprostřed víru. Proto také všichni, kdo tvrdí, že svět vznikl, předpokládají, že se [části] Země shromáždily uprostřed.

A 88 /2 = Simplikios, In De caelo 511, 23

Většina autorů říká, že Země leží ve středu [světa], například Empedoklés, Anaximandros, Anaximenés, Anaxagorás, Démokritos a Platón.

A 88 /3 = Simplikios, In De caelo 520, 28

[Aristotelés referuje o těch], kteří říkají, že Země setrvává v klidu proto, že je držena vzduchem podloženým pod ní. Protože je Země plochá a tvaru bubnu, přikrývá vzduch jako víko a nedovoluje mu uniknout. Tak to mínili Anaximenés, Anaxagorás a Démokritos.

A 89 /1 = Aristotelés, Meteorologica II, 7; 365a14-34

O zemětřesení a pohybu Země je potom třeba říci:

Příčina, která s touto událostí souvisí, je tohoto druhu. Až doposud jsou o tom tři výklady od tří autorů. Vyjadřovali se o tom Anaxagorás z Klazomen a dříve Anaximenés z Mílétu, později Démokritos z Abdér. (Viz Anaximenés A 7, 8; A 20 /3; A 21; Démokritos A 7.)

(19) Anaxagorás tvrdí, že aithér se přirozeně pohybuje vzhůru, pokud však vniknul do dolních částí Země a do dutin, hýbe Zemí, totiž když jsou horní části Země ucpané dešti, neboť to všechno je přirozeně stejně pružné. Je to, jako by celá sféra měla jednak horní a jednak dolní [část]; nahoře je díl, na kterém se nacházíme a bydlíme, dole zase ten druhý.

(31) ... a říkat, jak Země spočívá na vzduchu pro jeho velikost; tvrdit, že úder zdola nahoru otřásá celou Zemí. Navíc [Anaxagorás] nijak nevysvětluje okolnosti, za jakých k zemětřesením dochází.

A 89 /2 = Áetios III ,15, 4 (Dox. 379)

O zemětřeseních:

Anaxagorás [říká, že k zemětřesením dochází] ponořením vzduchu, který naráží na tloušťku povrchu [Země]. Protože nemůže najít, jak odtamtud uniknout, otřásá tím, co jej obklopuje.

A 89 /3 = Seneca, Naturales Quaestiones VI, 9, 1

Podle některých je příčinou pohybu [země] oheň a podle některých ne. Ti usuzují [na jinou příčinu]. Především je to Anaxagorás, který se domnívá, že příčinou otřásání země je vzduch; když je [ve] spodní části vanutí hustý vzduch...

A 89 /4 = Ammianus Marcellinus XVII, 7, 11 *není v DK, ani v databázi*

Jak tvrdí Anaxagorás [k zemětřesení dochází] silou větrů procházejících pod Zemí. Když narazí na tuhou kůru a nemají možnost nikudy vyrazit, rozkmitají ty části půdy, pod které pronikly, když byla půda vlhká. Proto obvykle pozorujeme, že u nás při zemětřesení není cítit žádné vanutí větrů, neboť ty jsou zaměstnány v nejhlubších zemských proláklínách.

A 90 /1 = Áetios III, 16, 2 (Dox. 381)

O moři, jak se ustavilo a proč je to hořké:

Anaxagorás říká, že na počátku byla vlhkost v mělčinách sežehnuta slunečním oběhem a nejjemnější vlhkost se odpařila, zatímco slaný a hořký zbytek zůstal na místě.

(Viz Hippokratés, *O vzduchu, vodách a místech* 7-8.)

A 90 /2 = Alexandros Afrod., In Meteorologica 67, 17

Třetí názor o [příčině slanosti] moře je, že voda, která prosakuje zemí a omývá ji, se stává slanou, protože země v sobě má takovéto šťávy. Jako doklad toho uváděli, že v zemi se kope sůl a ledek, a že na mnohých místech jsou v zemi hořké šťávy. Tohoto mínění byli Anaxagorás a také Métrodóros [z Chiu]. (cfr. 70 A 19)

A 91 /1 = Áetios IV, 1, 3 (Dox. 228. 385)

[O původu vody nilských záplav:]

Anaxagorás: Z tajícího sněhu v Ethiopii v létě, zatímco v zimě je [tam] chladno.

A 91 /2 = Seneca, Naturales Quaestiones IV, 2, 17

Anaxagorás praví, že sněhy, jež roztály na horských hřebenech Etiopie, dospěly až k Nilu. Byl nejstarší, kdo zastával toto mínění. Tak to podávají Aischylos (Suppl. 559 Wil., fr. 300n.), Sofoklés (fr. 797) a Eurípidés (*Hel.* 3, fr. 228).

A 91 /3 = Hérodotos, *Historiae* II, 22

Třetí domněnka, ač se zdá nejpříjemnější, přece je nejlživější. Neříká vlastně vůbec nic, když tvrdí, že Nil bere své vody z tajícího sněhu. Nil přece teče z Libye přes Aithiopii a odtud

přitéká do Egypta. Jak by tedy u všech všudy mohl brát vodu z tajícího sněhu, když teče z nejteplejších končin do krajín chladnějších?

A 92, 27-28 = Theofrastos, De sensu et sensibilibus 27-28 (Dox. 507)

Anaxagorás se domnívá, že smyslové vnímání se děje díky protikladům, neboť podobné nepocítuje podobné. (...)

(28) ... Když se totiž k sobě přiblíží něco, co je podobně teplé nebo podobně chladné, nezahřívá to, ani neochlazuje. Stejně tak nepoznáváme ani sladké a hořké pomocí jich samotných, ale chladné díky teplému, pitné [pitnou vodu] díky slanému, sladké díky hořkému; díky tomu, co z nich schází. Tvrdí totiž, že všechno je v nás už obsaženo. (...)

A 92, 29-30 = Theofrastos, De sensu et sensibilibus 29-30 (Dox. 507)

(29) Každé vnímání je spojeno s bolestí. (...) Všechno nepodobné totiž svým dotekem přináší utrpení. Zjevné to je tehdy, když vjemy trvají velmi dlouho nebo jsou příliš silné. Vždyť jasné barvy a přílišný hřmot působí bolest a nelze je vydržet moc dlouho. (...)

A 92, 37 = Theofrastos, De sensu et sensibilibus 37 (Dox. 507)

Anaxagorás pak, jak jsem řekl, podržuje toto staré společné mínění. Kromě toho říká o jednotlivých smyslech něco vlastního, nejvíce o zraku, protože velikost je vnímaná, aniž by však bylo zřejmé, že tělesnějšími smysly.

A 92, 59 = Theofrastos, De sensu et sensibilibus 59 (Dox. 507)

Anaxagorás totiž o barvách mluvil zjednodušeně.

A 93 /1 = Áetios IV, 3, 2 (Dox. 387, 17)

(...) a jaká je podstata duše:

Anaximenés, Anaxagorás, Archeláos a Diogenés [z Apollónie] tvrdí, že podstata duše je vzdušná.

A 93 /2 = Áetios IV, 5, 11 (Dox. 392)

Pýthagorás, Anaxagorás ... tvrdí, že mysl se [k duši?] připojuje zvenčí.

A 93 /3 = Áetios IV, 7, 1 (Dox. 392n.)

Pýthagorás, Anaxagorás a Diogenés [z Apollónie?] ... tvrdili, že duše je nezničitelná.

A 94 /1 = Aristotelés, *Ethica Nicomachea* VII, 15; 1154b7

To, co je živé, stále trpí, jak to dosvědčují také slova fyziků, kteří tvrdí že vidění a slyšení je bolestivé, ale jsme tomu už uvyklí, jak říkají.

A 94 /2 = Aspasios, In *Ethica Nichomachea* 156, 14 Heylbut

Anaxagorás totiž řekl, že živá bytost stále pociťuje utrpení, protože vnímá. [Aristotelés] to však neříká proto, že by s tím souhlasil, ale protože referuje. [Aristotelés a Theofrastos] si přece nemyslí, že by živočich stále pociťoval utrpení. [Aristotelés] Anaxagoru kritizuje v *Etice*, <stejně jako> Theofrastos, když říká, že příjemnost vyhání bolest, která je jí protikladná.

A 94 /3 = Áetios IV, 9, 16 (Dox. 398)

Veškeré vnímání je spojeno s utrpením.

A 95 = Cicero, *Academica* post. I, 12, 44

Arkesiláos ... ne ze zatvrzelosti nebo touhy po vítězství, ale kvůli nesrozumitelnosti věcí, která Sókrata přivedla k vyznání nevědomosti, a už před Sókratem Démokrita, Anaxagoru, Empedoklea. Mnozí dávní [filosofové] říkali, že nemohou nic vědět, ani poznávat, ani vnímat, tu pro „těsnost [smyslových] průduchů“ (Empedoklés B 2), tu pro slabost duše (viz Anaxagorás B 21), tu pro krátkost běhu života. A jak říká Démokritos, pravda je ponořena v hloubce (viz B 117); domněnkami a zvyklostmi. Jeden po druhém řekli, že všechno je obestřeno temnotami.

A 96 = Áetios IV, 9, 1 (Dox. 396)

Anaxagorás a Démokritos (...) tvrdí, že smyslové vnímání je falešné.

(Viz A 28.)

A 97 /1 = Sextos Empeirikos, *Pyrrhoniae hypotyposes* I, 33

To, co je poznané, a to, co se jeví, [klademe proti sobě,] jako když Anaxagorás postavil to, že sníh je bílý, proti tomu, že sníh je ztuhlou vodou, voda je však černá, takže sníh je černý.

A 97 /2 = Cicero, *Academica* II, 31, 100

Jednoduší bude pro něho [pro akademického skeptika] dokázat, že sníh je bílý, než postupovat tak jako Anaxagorás, který nejen že popíral, že tomu tak je, ale tvrdil, že se mu nezdá bílý, protože věděl, že voda je černá, a že je to její zhuštění.

A 98 = Schol. Homer. (A) ad Odyss. XVI, 161

Černá voda:

Podle Anaxagory je černá přirozeně. Alespoň černý dým vychází z vody ve dřevě.

A 98a = Psellos Michael, De lap. 26 = Opuscula logica, physica, allegorica, alia 35,105 Duffy

Mnozí z nich byli přesvědčeni, že představili příčiny sil souvisejících s kameny, ze starších mudrců Anaxagorás, Empedoklés a Démokritos.

Viz 31 (Empedoklés) A 89.

A 99 = Aristotelés, De anima I, 2; 404a25

Stejně i Anaxagorás říká, že duše je tím, co působí pohyb, a podobně mluví i leckdo jiný, kdo tvrdí, že veškerenstvo uvedla do pohybu mysl.

A 100 /1 = Aristotelés, De anima I, 2; 404b1

Anaxagorás se o tom však vyjadřuje méně jasně. Mnohde sice říká, že původcem krásy a správnosti je mysl, jinde však, že jím je duše. Ta totiž náleží všem živým bytostem, velkým i malým, cenným i bezcenným. Nezdá se však, že by všem živým bytostem náležela podobně i mysl ve významu rozumnosti, dokonce ani ne všem lidem.

A 100 /2 = Aristotelés, De anima I, 2; 405a13

Anaxagorás sice, jak se zdá, považuje duši a mysl za různé, jak jsme už výše uvedli, avšak zachází s oběma tak, jako kdyby měly jednu přirozenost. Mysl ovšem pokládá především za princip všeho. Říká, že mysl je jako jediná ze jsoucen jednoduchá, nesmíšená a čistá. Přitom se však prý obojí, poznávání i pohyb, děje díky témuž principu. Říká přece, že mysl uvedla veškerenstvo v pohyb.

A 100 /3 = Aristotelés, De anima I, 2; 405b19

Pouze Anaxagorás však tvrdí, že mysl nepodléhá [vnějším] vlivům (*apathé*), a že nemá s ničím jiným nic společného.

A 100 /4 = Aristotelés, De anima III, 4; 429a18

[Mysl] je tedy nutně nesmíšená, protože myslí vše, jak říká Anaxagorás (B 12), aby tomu vládla, to jest, aby to poznávala.

A 101 = Áetios V, 20, 3 (Dox. 432)

Anaxagorás [říká], že všechny živé bytosti mají činný rozum, jako kdyby však neměly pasivní mysl †, tak řečeného interpreta myslí.

A 101a = Psellos Michael, De omnif. doct. 15

Anaxagorás však nepředpokládá, že mysl ve významu rozvahy je ve všech lidech, ne jako kdyby neměli poznávací podstatu, nýbrž jako by ji neužívali vždy. Duše je charakterizovaná tímto dvojím: tím, že pohybuje, a tím, že poznává.

A 102 /1 = Aristotelés, De partibus animalium IV, 10; 687a7

Anaxagorás řekl, že člověk je nejrozumnější z živých bytostí, protože má ruce; správné by však bylo říci, že má ruce proto, že je nejrozumnější. Ruce jsou totiž nástrojem a příroda – stejně jako rozumný člověk – vždy přiděluje každý nástroj tomu, kdo je schopen jej používat.

A 102 /2 = Plútarchos, De Fortuna 3; 98f

Ale ve všech těchto [vlastnostech] jsme nešťastnější než zvířata; díky naší zkušenosti, paměti, šikovnosti a řemeslu však podle Anaxagory jejich [vlastnosti] užíváme: chodíme jim na med, dojíme je, honíme, vodíme a shromažďujeme. V tom není nic nahodilého, nýbrž vše souvisí s dobrým uvážením a péčí.

A 103 = Áetios V, 25, 2 (Dox. 437)

Anaxagorás tvrdí, že spánek nastává únavou tělesné energie. Je přece tělesným stavem, ne duševním. Oddělením duše pak nastává smrt.

A 104 = Galénos, De naturalibus facultatibus II, 8 (II, 107 Kühn; III, 179, 12 Helmr.)

Pokud se totiž [na přirozenost žluči] tázal správně, tak proč potom také nevyšetříme krev, zdali má původ v těle, nebo je zasetá potravinami, jak říkají ti, kteří předpokládají stejnorodé podíly?

A 105 = Aristotelés, *partibus animantium* IV, 2; 677a5

Anaxagorás a jeho následovníci nesprávně předpokládají, že žluč je příčinou akutních onemocnění; neboť když je jí příliš mnoho, vyvěrá [prý] do plic, cév a do boků. Avšak ti, kteří trpí takovými nemocemi, [tam] žádnou žluč nemají, jak by se ukázalo při pitvě.

A 106 = Áetios IV, 19, 5 (Dox. 409)

Anaxagorás říká, že hlas vzniká tak, že dech narazí na zhuštěný vzduch a odrazem se pak vrací až ke sluchu. Stejně vzniká i takzvaná ozvěna.

A 107 = Aristotelés, *De generatione animalium* IV, 1; 763b30

Tvrdí totiž, například Anaxagorás a jiní z přírodních filosofů, že tato polarizace stran je už v semenech. Neboť semeno pochází z muže, zatímco žena poskytuje místo (viz Aischylos, *Eumenides* 658-662). A mužské potomstvo vzniká z pravých, ženské z levých částí [otce], na pravé straně dělohy se rodí mužské potomstvo, ženské na levé.

A 107cfr = Aischylos, *Eumenides* 658-662 (př. F. Stiebitz; mluví Apollón)

Tak zvaná matka dítě neplodí,
jen pěstí símě čerstvě zaseté.
Plodí jen otec; ona schovává
mu plod jak přítelkyně příteli
a vrací jej, když bůh ho nezmaří.

A 108 = Censorinus, *De die natali* 6, 1 (Dox. 190)

Anaxagorás [se domníval, že jako první se u plodu vyvíjí] mozek, odkud pocházejí všechny smysly.

A 109 = Censorinus, *De die natali* 6, 2

Další autoři se domnívali, následující Anaxagoru, že v semeni je obsaženo éterné teplo, jež uspořádává údy.

A 110 = Censorinus, *De die natali* 6, 3 (Dox. 191)

O způsobu, jímž je dítě v matčině těle vyživováno, panuje dvojitý názor. Anaxagorás a mnozí další se domnívají, že je vyživováno skrze pupeční šňůru.

verze 30. 6. 2014

A 111 = Censorinus, De die natali 6, 8

Anaxagorás se domníval, že dítě se podobá tomu z rodičů, který vynaložil více semene.

A 112 = Áetios V, 10, 23 (Dox. 430)

Epikúrejci říkají, že (...) živočichové vznikají proměnou z jiných [= ze sebe navzájem]. Jsou totiž částí kosmu, jako už podle Anaxagory a Eurípida.

A 112cfr = Eurípidés, Chrysiippos fr. 839, 1-14

Veliká Země a Diův aithér,
který je původcem lidí i bohů,
která vláhu dešťových kapek
když přijímá, rodí smrtelníkům,
rodí rostliny a druhy zvířat,
pročež je nikoli nespravedlivě
považována za matku všech.
Vrací se pak,
co ze země vyrostlo, zase do země;
co však vyklíčilo ze setby aithéru,
přichází zpět na nebeskou klenbu.
Nic z toho, co vzniká, neumírá,
rozlučuje se však jiné do jiného,
když ukazuje rozličné podoby.

A 113 = Eirénaios II, 14, 2 (Dox. 171)

Anaxagorás, který byl považovaný za ateistu, tvrdil, že živočichové vznikli ze semen padajících z nebe na Zemi.

A 114 = Aristotelés, De generatione animalium III, 6; 756b13

Někteří totiž říkají, že ústy kopulují jednak havrani, jednak ibis, a ze čtvernožců že ústy rodí lasička. Vždyť takové věci říká i Anaxagorás a někteří ostatní z fyziků, když mluví příliš naivně a ukvapeně.

A 115 = Aristotelés, De respiratione 2; 470b30

Anaxagorás a Diogenés [z Apollónie] však tvrdí, že všechny živé bytosti dýchají, a kvůli tomu popisují jistý způsob dýchání u ryb a koryšů. Anaxagorás říká, že kdykoliv ryby vypustí žábrami vodu, vtáhnou do sebe vzduch, který vzniká v jejich ústech, neboť nic není prázdné.

A 116 = Plútarchos, Quaest. phys. 1; 911d

Stoupenci Platóna, Anaxagory a Démokrita se domnívají, že rostlina je živá bytost upoutaná k zemi.

A 117 /1 = Theofrastos, Historia plantarum III, 1, 4

Anaxagorás se domnívá, že vzduch obsahuje semena, která dávají zrod rostlinám, když jsou vodou snesena dolů.

A 117 /2 = Pseudo-Aristotelés, De plantis I, 1; 815a15

Anaxagorás a Empedoklés však říkají, že [rostliny] se pohybují díky touze; tvrdí, že také cítí, rmoutí se a mají radost. A z těch dvou [Anaxagory a Empedoklea] Anaxagorás říká, že jsou to živé bytosti, že mají radost i zármutek, a jako doklad uvádí padání listů.

A 117 /3 = Pseudo-Aristotelés, De plantis I, 1; 815b16 (c. 2)

Anaxagorás, Démokritos a Empedoklés říkali, že rostliny mají mysl a rozvahu.

A 117 /4 = Pseudo-Aristotelés, De plantis I, 1; 816b26 (c. 5)

Anaxagorás řekl, že rostlina dýchá.

A 117 /5 = Pseudo-Aristotelés, De plantis I, 1; 817a23 (c. 6)

Potrava rostlin má zdroj ze země a zdrojem vzniku plodů je Slunce. Proto Anaxagorás řekl, že jejich chlad pochází od vzduchu, proto [Alkmaión] říká, že Země je matkou rostlin a Slunce otcem.